EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2020 05 11
COM(2020) 187 final

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

dėl 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/99/ES dėl Europos apsaugos orderio įgyvendinimo

1. ĮVADAS

1.1. Bendrosios aplinkybės

Direktyva 2011/99/ES dėl Europos apsaugos orderio (toliau – Direktyva) yra pirmoji po Lisabonos sutarties įsigaliojimo pagal SESV 82 straipsnio 1 dalies a ir d punktus priimta tarpusavio pripažinimo direktyva.

2010 m. 12-os valstybių narių (Belgijos, Bulgarijos, Estijos, Ispanijos, Prancūzijos, Italijos, Vengrijos, Lenkijos, Portugalijos, Rumunijos, Suomijos ir Švedijos) iniciatyva buvo pateiktas pasiūlymas dėl Direktyvos. Ji buvo priimta 2011 m. gruodžio 13 d. Kartu su Reglamentu (EB) Nr. 606/2013 dėl apsaugos priemonių tarpusavio pripažinimo civilinėse bylose[1] (toliau – Reglamentas) ir Direktyva 2012/29/ES, kuria nustatomi būtiniausi nusikaltimų aukų teisių, paramos joms ir jų apsaugos standartai[2] (toliau – Nusikaltimų aukų teisių direktyva), ji sudarė priemonių, kuriomis siekiama stiprinti nusikaltimų aukų teises ir apsaugą ES, rinkinį. Konkrečiau, Direktyva ir Reglamentu reglamentuojamas apsaugos orderių pripažinimas baudžiamosiose ir civilinėse bylose ir siekiama stiprinti asmenų (aukų ir galimų aukų) apsaugą jiems keliaujant arba persikeliant į kitą valstybę narę.

Direktyva privaloma visoms valstybėms narėms, išskyrus Airiją ir Daniją.

2018 m. Europos Parlamentas paskelbė Direktyvos įgyvendinimo ataskaitą[3], pagrįstą 2017 m. tyrimu[4]. Be to, Europos Parlamentas nagrinėjo, kaip veikia Europos apsaugos orderis, atsižvelgiant į 2018 m. paskelbtą bendrą tyrimą dėl baudžiamojo proceso teisės ES[5].

1.2. Direktyvos tikslas ir pagrindiniai elementai

Direktyvos tikslas – užtikrinti, kad asmuo, kuris naudojasi apsaugos priemone vienoje valstybėje narėje, galėtų ir toliau gauti tokią apsaugą persikeldamas arba keliaudamas į kitą valstybę narę.

Direktyvoje nustatytos taisyklės, kuriomis vadovaudamosi kompetentingos institucijos gali užtikrinti tokią nuolatinę apsaugą visoje Sąjungoje.

Direktyvoje reikalaujama, kad išduodančiosios valstybės kompetentingos institucijos, remdamosi nacionaliniu apsaugos orderiu, išduotų atskirą dokumentą – Europos apsaugos orderį ir perduotų jį vykdančiosios valstybės narės kompetentingoms institucijoms pripažinti ir vykdyti. Vykdančioji institucija gali

[1] 2013 m. birželio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentas (ES) Nr. 606/2013 dėl apsaugos priemonių tarpusavio pripažinimo civilinėse bylose, OL L 181, 2013 6 29, p. 4–12.

[2] 2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 2012/29/ES, kuria nustatomi būtiniausi nusikaltimų aukų teisių, paramos joms ir jų apsaugos standartai ir kuria pakeičiamas Tarybos pamatinis sprendimas 2001/220/TVR, OL L 315, 2012 11 14, p. 57–73.

[3] Pranešimas dėl Direktyvos 2011/99/ES dėl Europos apsaugos orderio įgyvendinimo (2016/2329(INI), 2018 m. kovo 14 d.), https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2018-0065_LT.html.

[4] Europos apsaugos orderio tyrimas, EPRS, PE 603.272, 2017 m. rugsėjo mėn., http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/603272/EPRS_STU(2017)603272_EN.pdf.

[5] Baudžiamojo proceso įstatymai visoje Europos Sąjungoje. Atrinktų pagrindinių skirtumų ir jų poveikio ES teisės aktų rengimui lyginamoji analizė, PE 604.977, 2018 m. rugpjūčio mėn., https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/604977/IPOL_STU(2018)604977_EN.pdf

skirti bet kokią nacionalinėje teisėje panašiu atveju numatytą priemonę, kad užtikrintų tolesnę saugomo asmens apsaugą. Remdamasi šia priemone, kompetentinga vykdančioji institucija gali toliau saugoti saugomą asmenį savo teritorijoje.

Direktyva taikoma nacionalinėms apsaugos priemonėms, kuriomis siekiama apsaugoti asmenį nuo nusikalstamų veikų, kurios gali kelti pavojų jo gyvybei, fizinei, psichinei ar lytinei neliečiamybei, orumui ar asmens laisvei. Ji taikoma trims dažniausiai pasitaikančioms nacionalinėms apsaugos priemonėms:

- draudimui patekti į vietas, kuriose gyvena, dirba, reguliariai lankosi ar būna saugomas asmuo;
- draudimui bet kokia forma susisiekti su saugomu asmeniu arba tokio kontakto reguliavimui;
- draudimui priartėti prie saugomo asmens arčiau nei nustatytu atstumu arba tokio priartėjimo reguliavimui.

Praktiškai apsaugos priemonės daugiausia taikomos siekiant apsaugoti moteris smurto šeimoje, priekabiavimo, persekiojimo ar seksualinės prievartos atvejais. Tai susiję su tuo, kad tokių nusikaltimų aukoms kyla didelė antrinės ir pakartotinės viktimizacijos, bauginimo ir kerštо grėsmė.

1.3. Ataskaitos tikslas ir taikymo sritis

Šioje ataskaitoje vertinamas Direktyvos taikymas, kaip reikalaujama jos 23 straipsnyje. Šis vertinimas grindžiamas nacionalinių Direktyvos perkėlimo į nacionalinę teisę priemonių, apie kurias buvo pranešta Komisijai, ir papildomų duomenų, kuriuos valstybės narės pateikė Komisijai (atitinkamai pagal Direktyvos 21 ir 22 straipsnius) analize.

Šioje ataskaitoje daugiausia dėmesio skiriama nuostatoms, kurios sudaro Direktyvos pagrindą ir yra labai svarbios sklandžiam Europos apsaugos orderio veikimui. Į šias nuostatas įtraukta: kompetentingų institucijų skyrimas, apsaugos priemonės, egzistuojančios pagal nacionalinę teisę, reikmė, Europos apsaugos orderio išdavimas ir pripažinimas, priemonių, kurių imtasi remiantis Europos apsaugos orderiu, pažeidimo pasekmės ir įpareigojimas informuoti šalis apie jų teises ir atitinkamus sprendimus.

Ataskaita apima visas valstybes nares, kurioms Direktyva yra privaloma[6].

2. BENDRAS VERTINIMAS

2015 m. sausio 11 d. pasibaigus perkėlimo į nacionalinę teisę laikotarpiui (21 straipsnio 1 dalis), apie būtinas priemones Komisijai nepranešė 14 valstybių narių: Belgija, Bulgarija, Čekija, Graikija, Prancūzija, Kipras, Latvija, Lietuva, Portugalija, Rumunija, Slovėnija, Slovakija, Suomija ir Švedija.

[6] Į ataskaitą įtraukta Jungtinė Karalystė, nes vertinimas apima laikotarpį, kai ji buvo ES valstybė narė, ir pereinamojo laikotarpio, kuriuo Jungtinėje Karalystėje taikoma Direktyva, dalį.

2015 m. kovo mėn. pagal SESV 258 straipsnį Komisija pradėjo pažeidimų nagrinėjimo procedūrą prieš visas šias valstybes nares dėl to, kad jos nepranešė apie savo perkėlimo į nacionalinę teisę priemones. 2015 m. gruodžio mėn. Komisija išsiuntė pagrįstas nuomones Graikijai ir Rumunijai, o 2016 m. liepos mėn. – Belgijai. Iki 2017 m. spalio 4 d. visos valstybės narės, kurioms Direktyva privaloma, pranešė Komisijai apie savo perkėlimo į nacionalinę teisę priemones. Priemonių, apie kurias pranešta, *prima facie* analizė neatskleidė trūkstamų elementų. Pažeidimo nagrinėjimo procedūros dėl nevisiško perkėlimo į nacionalinę teisę buvo užbaigtos. Tačiau tai neužkerta kelio Komisijai pradėti tolesnių pažeidimų nagrinėjimo procedūrų dėl neteisingo Direktyvos perkėlimo į nacionalinę teisę.

Visos valstybės narės pranešė Komisijai apie teismines arba lygiavertes institucijas, kurios yra kompetentingos išduoti ir vykdyti Europos apsaugos orderius. Kai kurios valstybės narės nepateikė atitinkamų duomenų apie Direktyvos 22 straipsnyje reikalaujamos priemonės taikymą.

Analizė rodo, kad viena valstybė narė nėra sukūrusi struktūrų, būtinų Europos apsaugos orderiams išduoti ir pripažinti. Šiuo metu Komisija bendradarbiauja su šia valstybe nare, kad išspręstų šį klausimą. Prireikus Komisija gali imtis teisinių veiksmų.

3. KONKRETŪS VERTINIMO ASPEKTAI

3.1. Kompetentingos institucijos (3 ir 4 straipsniai)

3 straipsnyje reikalaujama, kad valstybės narės praneštų Komisijai, kurios teisminės arba joms lygiavertės institucijos yra kompetentingos išduoti Europos apsaugos orderius ir juos pripažinti.

Daugelyje valstybių narių institucijos, kompetentingos išduoti Europos apsaugos orderius, yra teismai, prokurorai arba tyrimą atliekantys teisėjai. Vienoje valstybėje narėje paskirtos policijos institucijos. Valstybė narė, kurioje Europos apsaugos orderiai negali būti išduoti baudžiamosiose bylose, paskyrė civilinius teismus, kurie kaip vykdančioji valstybė priima prašymus išduoti Europos apsaugos orderius ir juos perduoda išduodančiajai valstybei pagal 6 straipsnio 3 dalį.

Didžioji dauguma valstybių narių kompetentinga vykdančiąja institucija paskyrė geografiškai kompetentingas teismines institucijas. Viena valstybė narė paskyrė policiją. Bylose, kuriose saugomo asmens gyvenamoji vieta nežinoma, dvi valstybės narės savo sostinėse papildomai paskyrė teismus.

4 straipsnyje numatyta galimybė valstybėms narėms paskirti vieną ar daugiau centrinių institucijų, kurios padėtų kompetentingoms institucijoms. Daugiau kaip pusė valstybių narių paskyrė centrinę instituciją (dažniausiai Teisingumo ministeriją).

Informacija apie kompetentingas institucijas daugiausia buvo renkama per Europos e. teisingumo portalą. Tačiau tik pusė valstybių narių atsakė į e. teisingumo portalo prašymą ir vos kelios iš jų informaciją perdavė tiesiogiai atskirame nacionalinių vykdymo priemonių duomenų bazei skirtame dokumente. Likusioms valstybėms narėms nepateikus informacijos, informacija apie kompetentingas institucijas turėjo

būti nustatyta ir gauta iš nacionalinės teisės aktų, apie kuriuos pranešta nacionalinių vykdymo priemonių duomenų bazei. Gautą informaciją galima rasti Europos teisminio tinklo svetainėje[7].

3.2. Kalbų vartojimo tvarka (17 straipsnis)

Išduodančiosios valstybės kompetentinga institucija turi išversti Europos apsaugos orderį į vykdančiosios valstybės valstybinę (-es) kalbą (-as) (17 straipsnio 1 dalis). Valstybės narės gali pareikšti, kad jos priims vertimą į vieną ar daugiau oficialiųjų Sąjungos kalbų (17 straipsnio 3 dalis).

Tik kelios valstybės narės pranešė Komisijai, kad jos priima Europos apsaugos orderius ne tik savo, bet ir kitomis kalbomis. Kelios valstybės narės priima Europos apsaugos orderius anglų kalba. Nedaugelis valstybių narių abipusiu susitarimu priima gaunamus Europos apsaugos orderius papildomomis kalbomis.

3.3. Europos apsaugos orderio išdavimas (5 ir 6 straipsniai)

Pagal Direktyvą saugomo asmens prašymu Europos apsaugos orderis automatiškai neišduodamas. Kompetentinga teisminė institucija turi patikrinti, ar 5 straipsnyje nustatytos Europos apsaugos orderio išdavimo sąlygos įvykdytos, ir atsižvelgti į numatomo buvimo trukmę ir apsaugos poreikio svarbą.

Kai kurios valstybės narės oficialiai nustato šias sąlygas savo teisės aktuose. Pavyzdžiui, vienoje valstybėje narėje reikalaujama aprašyti persikėlimo į kitą valstybę narę priežastis. Kitoje valstybėje narėje reikalaujama, kad buvimo trukmė būtų ilgesnė nei 3 mėnesiai.

Direktyvoje reikalaujama, kad prašymas išduoti Europos apsaugos orderį turėtų būti nagrinėjamas tinkama sparta, atsižvelgiant į konkrečias bylos aplinkybes (13 konstatuojamoji dalis). Šiuo atžvilgiu verta paminėti, kad kelios valstybės narės nustatė 3, 10 arba 15 dienų trukmės terminus sprendimui dėl Europos apsaugos orderio priimti. Viena valstybė narė nurodo, kad Europos apsaugos orderis gali būti išduotas tuo pačiu metu, kai nustatoma nacionalinė apsaugos priemonė.

Direktyvoje taip pat numatyta, kad saugomas asmuo gali pateikti prašymą išduoti Europos apsaugos orderį išduodančiosios arba vykdančiosios valstybės kompetentingai institucijai. Pastaroji privalo kuo greičiau perduoti prašymą išduodančiosios valstybės kompetentingai institucijai (6 straipsnio 3 dalis). Daug valstybių narių sudarė sąlygas tokiam prašymų perdavimui.

Vis dėlto keliose valstybėse narėse Komisija nenustatė tokių nuostatų, kuriomis vadovaujantis būtų galima perduoti prašymus.

3.3.1. Procedūrinės garantijos pavojų keliančiam asmeniui (6 straipsnio 4 dalis)

Direktyvoje reikalaujama, kad prieš išduodant Europos apsaugos orderį, pavojų keliančiam asmeniui būtų suteikiama teisė būti išklausytam ir teisė ginčyti apsaugos

[7] https://www.ejn-crimjust.europa.eu/ejn/libcategories.aspx?Id=85.

priemonę, jei šios teisės tam asmeniui nebuvo suteiktos proceso, dėl kurio ta apsaugos priemonė buvo paskirta, metu (6 straipsnio 4 dalis).

Daugiau kaip pusė valstybių narių perkėlė šią nuostatą į nacionalinę teisę. Kai kurios iš jų taiko griežtesnius reikalavimus nei Direktyvos 6 straipsnio 4 dalyje nustatytas minimalus reikalavimas. Pavyzdžiui, vienoje valstybėje narėje pavojų keliantis asmuo, kuris nebuvo išklausytas vykstant procesui, kuriame buvo paskirta nacionalinė apsaugos priemonė, pakviečiamas į klausymą per 72 valandas nuo prašymo išduoti Europos apsaugos orderį pateikimo. Kitoje valstybėje narėje išduodančioji institucija turi patikrinti, ar nacionalinė apsaugos priemonė buvo paskirta taikant rungimosi principu grindžiamą procedūrą. Jei taip nėra, ji praneša pavojų keliančiam asmeniui apie sprendimą, kuriuo numatyta nacionalinė apsaugos priemonė. Kita valstybė narė reikalauja, kad būtų išklausytas ir saugomas asmuo, ir pavojų keliantis asmuo, išskyrus atvejus, kai šios dvi šalys susitaria taikyti rašytinę procedūrą.

3.3.2. Įpareigojimas informuoti saugomą asmenį (6 straipsnio 5 ir 7 dalys)

Remiantis Direktyva, nacionalinę apsaugos priemonę skyrusi kompetentinga institucija, laikydamasi nacionalinėje teisėje nustatytų procedūrų, turėtų informuoti saugomą asmenį apie galimybę pateikti prašymą išduoti Europos apsaugos orderį (6 straipsnio 5 dalis).

Kelios valstybės narės perkėlė šį įpareigojimą į nacionalinę teisę nustatydamos aiškų įpareigojimą kompetentingoms institucijoms, skyrus nacionalinę apsaugos priemonę, informuoti saugomą asmenį.

Be to, Direktyvoje nustatyta, kad jei prašymas išduoti Europos apsaugos orderį atmetamas, išduodančiosios valstybės kompetentinga institucija turi informuoti saugomą asmenį apie visas jos nacionalinėje teisėje numatytas taikytinas teisių gynimo priemones dėl tokio sprendimo (6 straipsnio 7 dalis).

Valstybės narės skirtingais būdais į nacionalinę teisę perkėlė įpareigojimą informuoti saugomą asmenį. Keliose valstybėse narėse pagal nacionalinę teisę institucija, kuri atmeta prašymą išduoti Europos apsaugos orderį, privalo informuoti saugomą asmenį apie galimas teisių gynimo priemones. Nedaugelyje valstybių narių saugomam asmeniui pranešama apie sprendimą atsisakyti išduoti Europos apsaugos orderį arba saugomas asmuo informuojamas apie sprendimą ir jo priežastis. Tačiau teisės aktuose, kuriais Direktyva perkeliama į nacionalinę teisę, aiškiai nenurodyta, kad saugomas asmuo taip pat informuojamas apie esamas teisių gynimo priemones.

Keliose valstybėse narėse nebuvo nustatyta jokios nuostatos dėl saugomo asmens informavimo apie teisių gynimo priemones.

3.4. Europos apsaugos orderio pripažinimas (9, 10 ir 15 straipsniai)

3.4.1. Pripažinimo ir skyrimo procedūra (9 straipsnio 1–2 dalys)

Vykdančioji valstybė, gavusi Europos apsaugos orderį, be nederamo delsimo turi jį pripažinti ir paskirti atitinkamą apsaugos priemonę, kurios ji gali imtis pagal savo nacionalinę teisę panašiu atveju (9 straipsnio 1 ir 2 dalys). Vykdančiosios valstybės kompetentinga institucija gali tam tikru mastu savo nuožiūra paskirti tokią priemonę.

Minėtas prisitaikymo mechanizmas taikomas beveik visose valstybėse narėse. Tik viena valstybė narė nepranešė Komisijai apie savo nacionalines priemones, kuriomis į nacionalinę teisę perkeliama Europos apsaugos orderių išdavimo ir pripažinimo procedūra.

Kelių valstybių narių nacionalinės teisės aktuose aiškiai nurodyta, kad paskirta priemonė negali būti griežtesnė nei pirminė priemonė, kad ji turėtų būti lygiavertė ar švelnesnė arba kad laikoma, jog bet kokie skirtumai turėtų būti palankūs pavojų keliančiam asmeniui.

Vienoje valstybėje narėje perkėlimo į nacionalinę teisę nuostatoje nurodyta, kad jei vykdančioji institucija mano, kad apsaugos priemonė, kaip nurodyta Europos apsaugos orderyje, yra nepakankama ir netinkama tolesnei apsaugai užtikrinti, ji gali prašyti trijų teisėjų kolegijos pakoreguoti šią priemonę arba nustatyti bet kurią kitą priemonę, numatytą jos nacionalinėje teisėje.

Dėl naujos apsaugos priemonės galiojimo trukmės, pažymėtina, kad pagal vienos valstybės narės nacionalinę teisę aiškiai leidžiama paskirti tokios pat galiojimo trukmės nacionalinę apsaugos priemonę kaip ir išduodančiojoje valstybėje. Kitose dviejose valstybėse narėse reikalaujama, kad naujoji apsaugos priemonė neviršytų nustatytos galiojimo trukmės – 180 dienų vienoje iš šių valstybių ir vienų metų kitoje.

3.4.2. Pripažinimo terminas ir pripažinimui teikiamas prioritetas (15 straipsnis)

Direktyvoje nenumatytas privalomas terminas, per kurį reikia pripažinti Europos apsaugos orderį arba paskirti Europos apsaugos orderiu pagrįstą nacionalinę apsaugos priemonę. Vis dėlto kelios valstybės narės nustatė konkrečius Europos apsaugos orderio vykdymo terminus ir įpareigojo savo kompetentingas institucijas pripažinti Europos apsaugos orderį arba priimti kitą sprendimą dėl priemonės. Priklausomai nuo valstybės narės, šis terminas – 2 dienos, 3 dienos, 10 dienų, 15 dienų, 7+10 dienų arba 28 dienos. Šiose valstybėse narėse numatyta galimybė pratęsti terminą, jei jų kompetentingoms institucijoms reikia konsultuotis su išduodančiosios valstybės kompetentingomis institucijomis dėl Europos apsaugos orderyje pateiktos neišsamios informacijos (9 straipsnio 4 dalyje nustatyta procedūra).

Direktyvos 15 straipsnyje nustatyta, kad Europos apsaugos orderio pripažinimui teikiamas toks pat prioritetas, kuris būtų taikytinas panašiu atveju nacionalinei apsaugos priemonei. Kelios valstybės narės 15 straipsnio formuluotę į nacionalinę teisę perkėlė pažodžiui. Kelios valstybės narės reikalauja nedelsiant, neatidėliojant arba skubiai priimti sprendimą dėl pripažinimo.

3.4.3. Įpareigojimas informuoti saugomą asmenį, pavojų keliantį asmenį ir išduodančiosios valstybės kompetentingą instituciją apie paskirtas priemones ir jų pažeidimo pasekmes (9 straipsnio 3 dalis)

Direktyva vykdančiosios valstybės kompetentinga institucija įpareigojama informuoti saugomą asmenį, pavojų keliantį asmenį ir išduodančiosios valstybės kompetentingą instituciją apie visas priemones, paskirtas remiantis Europos apsaugos orderiu. Ji taip pat turi informuoti juos apie galimas tokios priemonės pažeidimo

teisines pasekmes (pvz., sankcijas), numatytas nacionalinėje teisėje ir pagal 11 straipsnio 2 dalį.

Valstybėse narėse skiriasi lygis, kuriuo šis įpareigojimas perkeltas į nacionalinę teisę. Dauguma valstybių narių į nacionalinę teisę perkėlė įpareigojimą teikti informaciją apie priemones, paskirtas remiantis Europos apsaugos orderiu, visų trijų šalių atžvilgiu. Kelios valstybės narės apribojo šio įpareigojimo taikymą ir informavo tik:

- išduodančiąją valstybę ir pavojų keliantį asmenį;
- saugomą asmenį ir pavojų keliantį asmenį, o keliose valstybėse narėse ir valdžios institucijas, esančias šalia saugomo asmens vykdančiojoje valstybėje, pavyzdžiui, prokurorą ar policiją;
- išduodančiosios valstybės kompetentingą instituciją, tikintis, kad šios valstybės kompetentingos institucijos perduos informaciją saugomam asmeniui.

Keliose valstybėse narėse atitinkamų nuostatų nebuvo galima nustatyti.

Be to, kai kuriose valstybėse narėse neteikiama informacijos apie galimas apsaugos priemonės, paskirtos remiantis Europos apsaugos orderiu, pažeidimo teisines pasekmes. Vienoje valstybėje narėje ji teikiama tik pavojų keliančiam asmeniui, o kitoje – tik išduodančiosios valstybės kompetentingai institucijai ir pavojų keliančiam asmeniui.

3.4.4. Nepripažinimo pagrindai (10 straipsnio 1 dalis)

Direktyvoje numatyti devyni Europos apsaugos orderio nepripažinimo pagrindai (10 straipsnio 1 dalis). Vykdančiosios institucijos, remdamosi šiais pagrindais, gali atsisakyti pripažinti Europos apsaugos orderį. Keliose valstybėse narėse nustatyta, kad į nacionalinę teisę perkelti pagrindai neprivalomi, viena šalis nustatė, kad jie yra privalomi. Keliose kitose valstybėse narėse dauguma nepripažinimo pagrindų nustatomi kaip privalomi ir nedidelis skaičius – kaip neprivalomi. Dvi valstybės narės, perkeldamos šiuos pagrindus į nacionalinę teisę beveik vienodomis sąlygomis taikė abu metodus (privalomą ir neprivalomą).

Kelios kitos valstybės narės į nacionalinę teisę perkėlė daugumą nepripažinimo pagrindų (kaip neprivalomus), tačiau kartu nenustatė vieno iš nepripažinimo pagrindų. Kelios valstybės narės visiškai neperkėlė nepripažinimo pagrindų į nacionalinę teisę.

Tokie įgyvendinimo metodai gali paskatinti skirtingų teisinių sistemų neatitikimus ir dėl to praktiškai gali būti sunkiau taikyti Direktyvą.

Be Direktyvos 10 straipsnyje nustatytų nepripažinimo pagrindų, kelios valstybės narės savo nacionalinės teisės aktuose nustatė papildomus Europos apsaugos orderio nepripažinimo pagrindus, susijusius su galimu pavojų keliančio asmens pagrindinių teisių pažeidimu.

3.4.5. Įpareigojimas informuoti saugomą asmenį ir išduodančiąją valstybę apie Europos apsaugos orderio nepripažinimą (10 straipsnio 2 dalis)

Šia direktyva vykdančiosios valstybės kompetentingai institucijai, kuri atsisako pripažinti Europos apsaugos orderį, nurodomi keli įpareigojimai teikti informaciją. Ši kompetentinga institucija be nederamo delsimo turi informuoti išduodančiąją valstybę ir saugomą asmenį apie šį atsisakymą bei jo pagrindus. Beveik visos susijusios valstybės narės perkėlė šį įpareigojimą į nacionalinę teisę. Tačiau keliose valstybėse įgyvendinimo nuostatomis jų kompetentingos institucijos įpareigojamos informuoti tik išduodančiąją valstybę, o ne saugomą asmenį.

Be to, vykdančiosios valstybės kompetentinga institucija prireikus privalo informuoti saugomą asmenį apie galimybę prašyti paskirti apsaugos priemonę pagal jos nacionalinę teisę. Kelios valstybės narės perkėlė šį įpareigojimą į nacionalinę teisę, tačiau kelios valstybės narės to nepadarė.

Direktyvoje nustatyta, kad vykdančiosios valstybės kompetentinga institucija taip pat turi informuoti saugomą asmenį apie bet kurias jos nacionalinėje teisėje numatytas taikytinas teisių gynimo priemones dėl sprendimo dėl nepripažinimo. Kelios valstybės narės šio įpareigojimo į nacionalinę teisę neperkėlė.

3.5. Apsaugos priemonių skyrimas remiantis Europos apsaugos orderiu, priemonių pažeidimas ir jo pasekmės, įpareigojimas pranešti apie pažeidimą (11 ir 12 straipsniai)

3.5.1. Apsaugos priemonių skyrimo ir vykdymo procedūros (11 straipsnio 1 dalis)

Remiantis Direktyva, paskirti ir vykdyti priemones vykdančiojoje valstybėje, kurioje pripažintas Europos apsaugos orderis, turi būti vykdančiosios valstybės kompetencija, ir tokiems sprendimams taikoma tos valstybės teisė (11 straipsnio 1 dalis).

Visose valstybėse narėse, išskyrus vieną, perkėlimo į nacionalinę teisę nuostata primenama, kad paskiriant ir vykdant apsaugos priemones taikoma nacionalinė teisė. Viena valstybė narė nurodė, kad paskiriant nacionalinę apsaugos priemonę būtina išklausyti pavojų keliantį asmenį. Kitoje valstybėje narėje reikalaujama išklausyti pavojų keliantį asmenį, išskyrus atvejus, kai ir saugomas asmuo, ir pavojų keliantis asmuo susitaria taikyti rašytinę procedūrą. Keliose kitose valstybėse narėse tokie klausymai turi būti rengiami, jei įmanoma. Taip pat viena valstybė narė teisės akte, kuriuo Direktyva perkeliama į nacionalinę teisę, aiškiai numato, kad Europos apsaugos orderis pripažįstamas ir atitinkama apsaugos priemonė paskiriama neišklausius pavojų keliančio asmens.

Vykdančiosios valstybės teisė taip pat turi būti taikoma teisių gynimo priemonėms dėl toje valstybėje priimtų sprendimų dėl Europos apsaugos orderio (11 straipsnio 1 dalis). Direktyvoje nenumatyta atskira teisių gynimo priemonė pavojų keliančiam asmeniui, jei šis asmuo nori ginčyti vykdančiojoje valstybėje paskirtą apsaugos priemonę. Šiuo atžvilgiu Direktyvoje nurodomos nacionalinės procedūros, jei jos nustatytos tos valstybės nacionalinėje teisėje. Reikėtų pažymėti, kad Direktyvoje

nenumatytas įpareigojimas informuoti pavojų keliantį asmenį apie galimas teisių gynimo priemones.

Kelios valstybės narės savo teisės akte, kuriuo Direktyva perkeliama į nacionalinę teisę, aiškiai nustatė, kad pavojų keliantis asmuo turi teisę ginčyti Europos apsaugos orderio pripažinimą ir (arba) juo grindžiamos nacionalinės apsaugos priemonės paskyrimą. Esama įvairių galimų teisių gynimo priemonių: pradedant skundu (turinčiu stabdomąjį poveikį arba jo neturinčiu) tai pačiai institucijai, kuri pripažino Europos apsaugos orderį ir paskyrė nacionalinę apsaugos priemonę, ir baigiant apeliaciniu skundu aukštesnei institucijai, pagrįstu teisinėmis ar faktinėmis aplinkybėmis, arba siekiant užginčyti priemonių priimtinumą.

3.5.2. Pasekmės pažeidus apsaugos priemonę (11 straipsnio 2 dalis)

Direktyvoje numatomos sankcijos ir kitos teisinės pasekmės, taikomos pažeidus vieną ar daugiau priemonių, kurias vykdančioji valstybė paskyrė, pripažinusi Europos apsaugos orderį (11 straipsnio 2 dalis).

Remiantis Direktyva, dėl tokio pažeidimo vykdančiajai valstybei leidžiama skirti baudžiamąsias sankcijas ir imtis kitos priemonės, jeigu tas pažeidimas pagal tos valstybės teisę prilygsta nusikalstamai veikai (11 straipsnio 2 dalies a punktas).

Šiai valstybei taip pat leidžiama priimti su pažeidimu susijusius bet kuriuos kitus nebaudžiamuosius sprendimus (11 straipsnio 2 dalies b punktas) ir taikyti bet kurią skubią ir laikiną priemonę, kad būtų nutrauktas pažeidimas, atitinkamais atvejais laukiant, kol tolesnį sprendimą priims išduodančioji valstybė (11 straipsnio 2 dalies c punktas).

Kelios valstybės narės šias nuostatas į nacionalinę teisę perkėlė beveik pažodžiui. Kai kurių iš jų nuostatose, kuriomis Direktyva perkelta į nacionalinę teisę, nurodytos priemonių, kurių jų kompetentingos institucijos ėmėsi pripažindamos Europos apsaugos orderį, nesilaikymo pasekmės. Kelių valstybių narių nacionalinės teisės aktuose už Europos apsaugos orderiu nustatyto įpareigojimo ar draudimų nesilaikymą numatytas laisvės atėmimas ir (arba) bauda. Keliose valstybėse narėse numatytos tik piniginės nuobaudos. Keletas kitų valstybių narių nurodė, kad kompetentinga teisminė institucija taiko ryžtingesnę ar griežtesnę priemonę arba kitos rūšies apsaugos ar pagalbos priemonę.

Keliose valstybėse narėse nenustatyta nacionalinių nuostatų, kuriomis į nacionalinę teisę perkeliama Direktyvos 11 straipsnio 2 dalis.

3.5.3. Įpareigojimas pranešti išduodančiosios valstybės kompetentingai institucijai apsaugos priemonės pažeidimo atveju (12 straipsnis)

Direktyva vykdančioji valstybė įpareigojama pranešti išduodančiajai valstybei arba priežiūros valstybei[8] apie bet kokius priemonės ar priemonių, paskirtų remiantis Europos apsaugos orderiu, pažeidimus (12 straipsnis). Šio pranešimo tikslas – sudaryti galimybes išduodančiosios valstybės kompetentingai institucijai greitai nuspręsti dėl tinkamo atsako, susijusio su pavojų keliančiam asmeniui jos valstybėje nustatyta apsaugos priemone (26 konstatuojamoji dalis).

Siekiant supaprastinti pranešimų teikimą, Direktyvos II priede pateikiama vienoda standartinė forma ir vykdančiosios valstybės kompetentinga institucija įpareigojama ją naudoti (12 straipsnis). Formoje turėtų būti pateikta standartinė informacija apie atitinkamus asmenis, išsami informacija apie Europos apsaugos orderį ir kompetentingas institucijas.

Viena valstybė narė šios prievolės į nacionalinę teisę neperkėlė.

4. DUOMENŲ RINKIMAS

Kad sudarytų palankesnes sąlygas vertinti Direktyvos taikymą, valstybės narės turi pranešti Komisijai aktualius duomenis, susijusius su Europos apsaugos orderio nacionalinių procedūrų taikymu, bent paprašytų išduoti, išduotų ir (arba) pripažintų Europos apsaugos orderių skaičių (22 straipsnis). Be to, valstybių narių prašoma pateikti kitų rūšių duomenis, pavyzdžiui, nurodyti atitinkamas nusikaltimų rūšis (32 konstatuojamoji dalis).

Valstybėms narėms buvo išsiųsti du klausimynai, kuriuose atitinkamai iki 2017 m. rugsėjo 1 d. (2015 m. – 2017 m. vidurio laikotarpiui[9]) ir iki 2019 m. kovo 11 d. (2015–2018 m. laikotarpiui) prašyta pateikti pirmiau nurodytą informaciją.

19 valstybių narių atsakė į 2017 m. ir (arba) 2019 m. išsiųstą klausimyną. 3 iš 19 valstybių narių atsakė tik į 2017 m. išsiųstą klausimyną. Kitos 16 valstybių narių 2019 m. pateikė atnaujintą informaciją.

Remiantis valstybių narių pateiktais ir surinktais 2015–2018 m. statistiniais duomenimis, iš viso išduoti 37 Europos apsaugos orderiai. Remiantis atsakymais į klausimyną, didžiąją dalį Europos apsaugos orderių, apie kuriuos pranešta, išdavė viena valstybė narė (27 iš 37). Kitos dvi valstybės narės taip pat pranešė išdavusios Europos apsaugos orderius. Remiantis turima informacija, tik 15 Europos apsaugos orderių buvo pripažinti ir jais remiantis vykdančiojoje valstybėje buvo paskirta (-os) apsaugos priemonė (-ės) (2015 m. – 4, 2016 m. – 5, 2017 m. pirmąjį pusmetį – 3, 2017–2018 m. – 3) . Galiausiai 10 valstybių narių pranešė neišdavusios ir nepripažinusios nė vieno Europos apsaugos orderio.

[8] Tai taikoma teismo sprendimui, kaip apibrėžta Pamatinio sprendimo 2008/947/TVR dėl lygtinio atleidimo priemonių ir alternatyvių sankcijų 2 straipsnyje, arba sprendimui dėl kardomųjų priemonių, kaip apibrėžta Pamatinio sprendimo 2009/829/TVR 4 straipsnyje.

[9] 2017 m. birželio 30 d.

Kelios valstybės narės turi bylų valdymo sistemų gerosios praktikos pavyzdžių; į kai kurias iš jų įtrauktas Europos apsaugos orderių registravimas.

5. IŠVADA

Atrodo, kad nacionalinės įgyvendinimo nuostatos, gautos iš visų 26 valstybių narių, kurioms Direktyva privaloma, apskritai yra patenkinamos, ypač kiek tai susiję su Europos apsaugos orderių pripažinimo mechanizmu. Perkėlimo į nacionalinę teisę nuostatų pakanka, kad Europos apsaugos orderius būtų galima išduoti ir pripažinti visose valstybėse narėse, išskyrus vieną.

Tačiau Direktyvos praktinio taikymo analizė rodo, kad dar neišnaudotos visos jos galimybės, kaip matyti iš mažo išduotų ir įvykdytų Europos apsaugos orderių skaičiaus. Remiantis Komisijos turima informacija, išduoti tik 37 Europos apsaugos orderiai ir įvykdyta tik 15. Nacionalinės institucijos, kompetentingos išduoti Europos apsaugos orderius, nėra visiškai informuotos apie galimybes tai padaryti. Be to, asmenys, kuriems reikia apsaugos, gali nevisiškai žinoti apie galimybę prašyti Europos apsaugos orderio.

Kai kuriose valstybėse narėse turėtų būti pagerintas kai kurių Direktyvos nuostatų, pavyzdžiui, įpareigojimo informuoti, įgyvendinimas.

Kai kurios valstybės narės nenumato jokių sankcijų už priemonės, paskirtos pripažinus Europos apsaugos orderį, pažeidimą. Tai gali atgrasyti nuo galimų prašymų suteikti tokią tarpvalstybinę apsaugą.

Kita priežastis, dėl kurios Europos apsaugos orderiu vis dar nepakankamai naudojamasi, gali būti tai, kad valstybėse narėse (civilinėse, administracinėse ar baudžiamosiose bylose) taikomos labai įvairios apsaugos priemonės.

Komisija toliau vertins, kaip valstybės narės laikosi Direktyvos, ir imsis tinkamų priemonių, kad visoje Sąjungoje užtikrintų atitiktį jos nuostatoms. Prireikus Komisija pradės pažeidimo nagrinėjimo procedūrą prieš valstybes nares, kurios nesilaiko Direktyvos.

Tuo pat metu Komisija glaudžiai bendradarbiauja su valstybėmis narėmis, kad įveiktų sunkumus, kilusius įgyvendinant Direktyvą. Komisija, visų pirma teikdama finansinę paramą, skatina veiksmingą nacionalinių apsaugos orderių taikymą, didindama informuotumą ir pabrėždama poreikį mokyti praktikuojančius teisininkus apie galimybę taikyti Europos apsaugos orderį[10].

[10] 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1382/2013, kuriuo nustatoma Teisingumo programa 2014–2020 m. laikotarpiu, OL L 354, 2013 12 28, p. 73–83.